

Venner! Det er stort i gære

Tekst Grundtvig, melodi: Leif Varmark

Venner! Det er stort i gære,
gennem en kaotisk strid,
der er meget nu at lære,
mest dog at forstå sin tid.

Hvor vi alle, stor og liden,
som vil virke godt og frit,
må, hvad end vi har mod tiden,
altid med den holde skridt.

Aldrig den sin ret aftrette,
i sit rette lys den se,
den sit spejl for øje sætte,
og kun ad dens dårskab le.

Fred og frihed, lys og læmpe,
det er tidens sande tarv,
men den må sig selv tilkæmpe,
hvad ej til den gik i arv.

Hvad for resten I har mærket,
glemmer ej om nok så grå:
immer lysten driver værket,
elsker, hvad I vil forstå!

Sandru hedning, tyrk og jøde,
dem har Gud i grunden kær,
hader fremfor alt de søde,
som på skrømt ham træder for nærl!

Glemmer aldrig, at naturen
tugte-kunsten overgår,
som af jorden, ej af furen,
drager næring, hvad man sår!

Venner! Det er stort i gære *fortsatt*

Tekst Grundtvig, melodi: Leif Varmark

Hvor naturen undertrykkes,
der kun falskhed vorder stærk,
evig slet kun derved lykkes
skin og skrømt og skyggeværk!

Hvad jeg fandt i hjertegrunden
lysten, roden, kilden til,
hvad jeg fandt i folkemunden
udtryk for med liv og ild:

Fædres ånd med billedsproget
og vor moders klare røst,
kæmpehad til romer-åget,
kæmpemod i kvindebryst.

Menneske i alt at være
og, skønt støv, i ånden stærk.
Gud i mennesket at æra
som vor skabers mesterværk.

Folkehøgskolens historie

*"Og han har aldri levet,
som klog på det er blevet,
han først ej havde kjær"*

Grundtvig

Aug.2017 Øyvind

Opplegg

- En idé
- Som tolkes, virkeliggjøres og blir et fenomen
- Og har en virkningshistorie fram til i dag
- Noen utfordringer for framtiden

Grundtvigs menneskesyn

«Mennesket er ingen Abekat, bestemt til først at efterabe de andre Dyr, og siden sig selv til Verdens Ende, men han er en mageløs, underfuld Skabning, i hvem Guddommelige Kræfter skal kundgiøre, udvikle og klare sig gennem tusinde Slægter..»

Nordens Mytologi, 1832, NFS Grundtvig

- 1) Ett hvert menneske er unikt og et under skapt av Gud
(guddommelig eksperiment)
- 2) Mennesket er godt - inneholder en gnist av Gud (skapt i guds bilde)
- 3) Alle mennesker er like mye verd
- 4) Og finner seg selv ved å speile seg i andre, ved å være i et fellesskap
- 5) Som krever kommunikasjon: Mennesket har språk – gjennom språket navngir vi verden og skaper vår bevissthet om den – det levende ord
- 6) Mennesket er spesielt i forhold til de øvrige dyr i verden
- 7) Mennesket skal utvikle seg og bli klokere i historien – mennesket er et historisk vesen,
- 8) Mennesket er meningssøkende - streber etter å få klarhet i/over sitt liv og menneskelivet,
- 9) som skjer gjennom livs-opplysning

«Mennesket bestå av noe legemlig og noe åndelig, som til sammen utgjør ett, sammensmeltet i selv-bevisstheten, som jo hverken gjelder kun vår legemlige eller kun vår åndelige, men vår menneskelige tilværelse – den fornuftige personligheten.»

Nikolai Frederik Severin

Grundtvigs opplysningsstanker

«Venner det er stort i gjære, gjennom en kaotisk strid,
der er meget nu at lære, mest dog at forstå sin tid.»

Kjernebegreper

- 1) Livsopplysning (meningssøkende - det virkelige, brukbare hele livet i fokus)
- 2) Historie-poetisk (humaniora – resultat og drøm - sangen)
- 3) Det levende ord - muntlighet/
- 4) Levende vekselvirkning
- 5) Den rette innbyrdes undervisning (klima av åndelig frihet og gjensidig tillit og likhet – kjærighet – ingen fasit
(Livets gåte er vi felles om)
- 6) Folkelighet (til et folk de alle høre, som seg regne seg selv dertil)

Med Grundtvig kan vi altså si at livsopplysningens oppgave er å sette inn på livets, lysets og sannhetens side, mot døden, mørket og løgnen..

(1783-1872)

Vilkår for livsopplysning «skolen for livet» i.fl. Grundtvig:

Utgangspunkt for folkelig livsopplysning:

Nødvendighet (nasjonal oppvåkning, gryende demokrati.., nye teknologier..)

- 1) Skolen er et verdifullt livsavsnitt i seg selv – og ingen ventesal til fremtiden
- 2) Lysten driver verket (levende – for alle)
- 3) Erfaringsbasert
- 4) Det felles beste – sammenhengskraft - Folkestyre inneholder forestillingen om at vi i felleskapet har et felles beste, som ikke er styrt av særinteresser men av at vi med utgangspunkt i felles verdier, felles historie, felles språk og felles vilkår vil noe sammen nå og i fremtiden
- 5) Hjemmet/gården (kostskolen) som modell – folkelig fellesskap
- 6) Menneskelighet, fedreland og morsmål
- 7) Narrativ
- 8) De nødvendige lærerne (morsmål, historiker, sang (fedreland), statsviter ++)
- 9) Alt er ei for alle
- 10) Ny form for undervisning (Frihet – oppmerksomhet på livet – kvinnelig.. Forstand og følelse.. Følelsernes varme må til i tillegg til forstanden for at det bliver livsopplysning. Fantasi og følelser er vaksine imot (kun) forstanden..)
- 11) Frivillighet (ikke eksamen)
- 12) Rette alder (voksen nok til å være ansvarlig – ung nok til å være i ‘åndens skapertime’ ~18)
- 13) Skolens ledelse må være nærværende
- 14) Likeverdighet
- 15) Tid

Første folkehøgskoler...

- Kunne vært norsk (1838)
- Ble dansk: Rødding fhs (1844)
- Ryslinge højskole, internatet (1851 Christen Kold)
- Første norske: Sagatun folkehøgskole (Hamar) (1864)
Ole Vig's tidsskrift «Folkevennen» fremmet den folkelige Grundtvig i Norge og inspirerte Herman Anker og Olaus Arvesen til å starte Sagatun fhs. i Hamar.
- Vonheim og Christopher Bruun (Folkelige grunntanker 1870) (1871)
Inspireres vel så mye av Søren Kierkegaard
- Sund folkehøgskole (1868) Eldste eksisterende fhs i Norge i dag.
- Amtsskolene kommer til (1875) Etter hvert folkehøgskoler
- Kristelige ungsdomsskoler.. (1893..) Etter hvert folkehøgskoler

1905...

- Det nasjonale prosjekt formelt fullført.. Hva skulle nå gi frilynt folkehøgskole retning og identitet?
- Frilynt folkehøgskole organiserer seg (2004/5)
- Klarer ikke å fange den nye tiden («den nye arbeidsdagen»)
 - Fortsetter primært å være skole for bonestanden ('anti-urban')
 - Fhs pedagogiske tilbud har liten resonans i nyttetenkningen
- Fortsatte i mellomkrigstida med Lars Eskeland (Voss fhs) som profilert talsperson.
- 1919: Regler ('forskrift') for tilskudd til fhs.
- Kristelige ungdomsskoler øker i antall
- 1949: Første lov om folkehøgskoler rydder opp i fhs.' tilbud
- Vansklig etterkrigstid for frilynt folkehøgskole

Ny vår... 1960-tallet til millenniumskiftet

- 1960-tallet fornyer folkehøgskolen
 - Bedre økonomiske tider, store ungdomskull, ungdomsskolen
- 1968: nye tanker, nye lærere, nye elever.. korrig. med f.fhs
 - Den radikale politikeren og progressive pedagogen Grundtvig m.fl. (f.eks. Jürgen Habermas, Paulo Freire..)
 - Informasjonskontoret opprettes (1967)
- 1972: (EF-avstemningen) synliggjør en fornyet f.fhs.
 - For selvbestemmelse, autentisitet, kritisk til byråkratisering, sentralisering og rovdrift på naturen.
- 1984: fornyet lov sikrer fhs frie stilling
- Men etterfølges av en kompetansestrid
- 1997: Stortingsvedtak om konkurransepoeng
 - + bedre studiestøtte gir økt elevsøkning

2000-tallet

- Fhs kun estetisk, utdefinert fra det politiske og etiske?
 - Individualisering, selvrealisering og refleksivitet i fokus
- Alt er blitt valgbart – kulturell frisetting (arven ikke-relevant)
 - Individualisering, selvrealisering og refleksivitet i fokus
- Kortkursene
- Livslang læring. UNESCO vs OECD
 - J.fr. UNESCO's rapport The treasure within (1996): fire pilarer:
Learning to be, learning to know, learning to do, learning to live together
- 2002: Tredje lov om folkehøgskoler
 - Staten er ikke lenger fiende,
men nå garantist
i en liberalistisk ulvetid!

Forskyvning i frilynt folkehøgskoles overordnede danningsideal?

1800

Opplysningstidens fornuft og romantikkens følelser møtes i Grundtvig og blir til folkelig opplysning i nasjonsbyggingen.

1864

Fra folkelig livs-opplysning og nasjonsbygging

1905

1970 via personlig opplysning
og selvrealisering

f.eks. kommer linjene sterkere

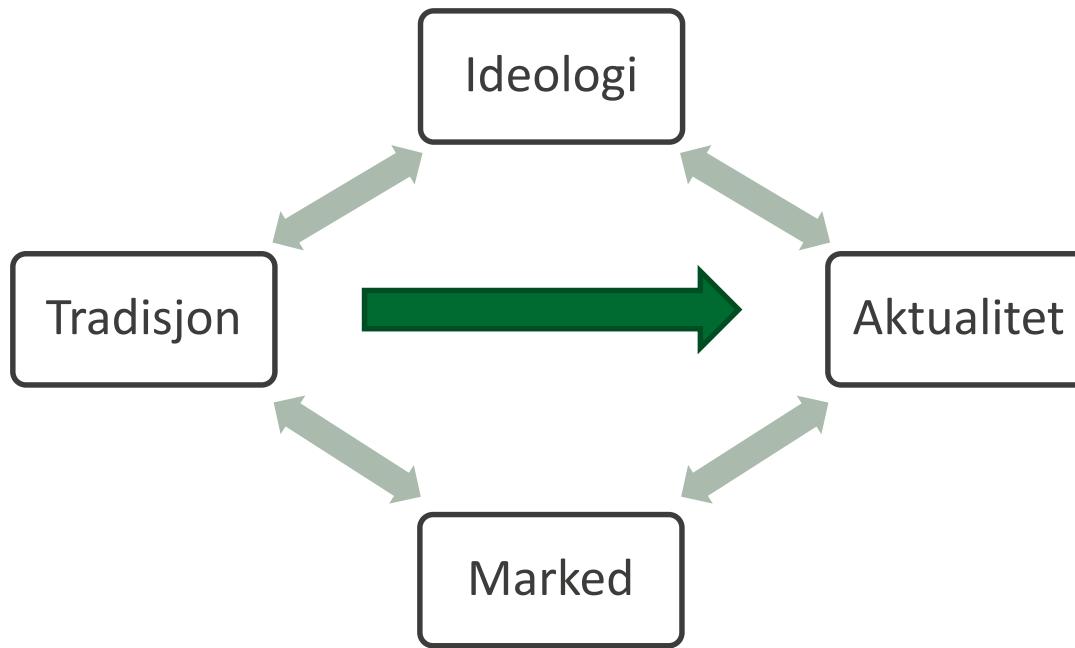
2017..

til verdensborgeren?

FRAMTIDEN

FHS mellom ideologi og markedskrefter

Spenninger

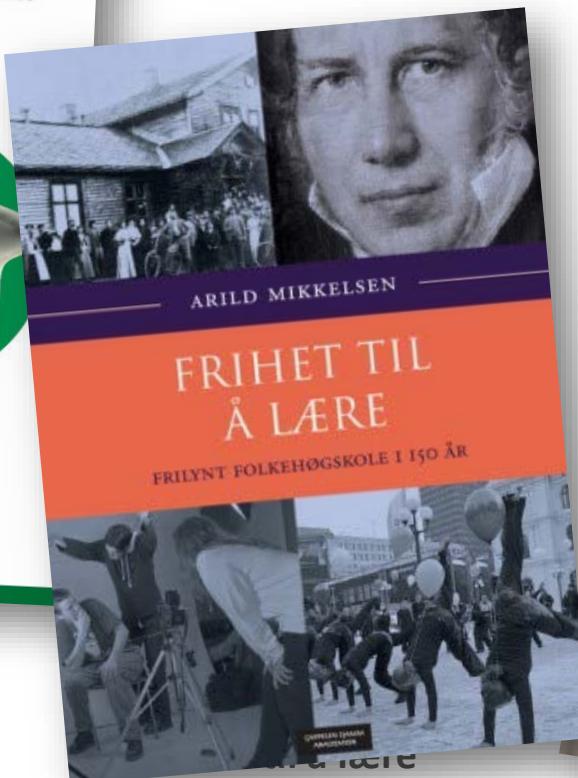
1. Spenning mellom det nasjonale, universelle og eksistensielle
2. Spenning mellom det elitistiske og det folkelige
3. Spenning mellom å være med-kulturell og mot-kulturell
4. Spenning mellom tradisjon og modernitet

5. Spenning mellom nytte og ‘det unyttige’ (*de to spor*)
Hentet fra NOU 2001:16: Finnet til mangfold
6. Spenning mellom det urbane og rurale?
7. Spenning mellom verdier ‘Religionenes tilbakekomst’?
8. Spenning mellom aktuell, idé, tradisjon, og marked
9. Dilemmaer knyttet til studiereisens plass i folkehøgskolen

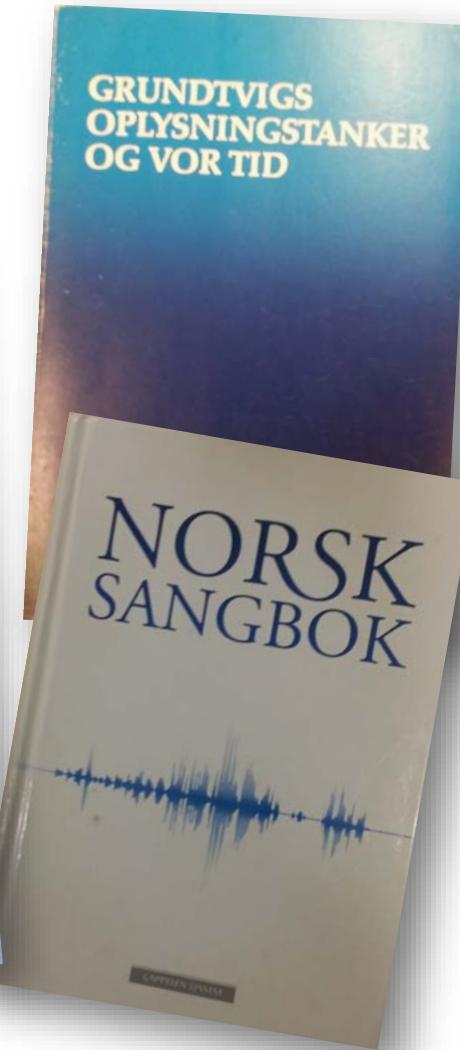
Framtiden?

- Hvordan ser verden ut i morgen?
- ‘Prosjktet’ (overordnet danningsideal)?
- Verdiforankring (behov for en ny etikk)?
- Pedagogisk?
- ‘Folket’ (elevene i framtidens)?
- Juridisk (forholdet til staten)?
- Organisasjonene?

Anbefalt lesning videre:

Frilynt folkehøgskole i 150 år
Cappelen Damm (2014)
ISBN: 978-82-02-47524-6

Og han har aldrig levet
Som klog på det er blevet
Han først ei havde kiær

*Grundtvig
'Folkehøgskolens indirekte metode'*